

DUILIU ZAMFIRESCU 30 OCTOMBRIE 1858 - 3 IUNIE 1922

„Frumosul în artă este iluzionarea realității. Orice colț de natură, orice scenă de viață trăită, orice sentiment, dacă este trecut din realitate în suflet și de acolo redat în realitate, devine artă... Numai oamenii de talent au puterea de a da în ființă ceea ce era numai în gând... Cei ce nu au talent și totuși încearcă a iluziona realitatea, aceia fac monștri, oameni de lemn, simțiri false - și aceia trec”. Acesta este crezul artistic al lui Duiliu Zamfirescu, unul dintre importanții prozatori și poeți români de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Duiliu Zamfirescu s-a născut la 30 octombrie 1858, în comuna Plăinești din județul Râmnicu-Sărat, în familia lui Lascăr Zamfirescu și a Sultanei, născută Mincu, sora arhitectului Ion Mincu. Lascăr Zamfirescu era funcționar la primăria din Focșani și arendaș prin județele Râmnicu-Sărat și Brăila, arendaș de treabă, model total opus celui stigmatizat în personajul Tănase Scatiu, rămas în literatura noastră cel mai grobian, grosolan, avar, violent tip de parvenit, rău, incult arendaș strecurat în clasa boierească ruinată.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ
*Independența
prin Cultură*

Duiliu evoca, la un moment dat, un egumen Lascarius care a trăit în secolul al XIII-lea, descendent fiind al împăratului Ioan al IV-lea - Laskaris, intrat în 1259 în Constantinople. Copilăria și adolescența și le petrece într-o atmosferă seniorială, cu echipaje, cai și argați. Între 1865-1873 urmează școala primară și gimnaziul la Pașcani, apoi urmează studiile liceale și universitare la București (1873-1876; 1876-1880). La sfârșitul studiilor universitare, Facultatea de Drept, este numit supleant de ocol la Hârșova, apoi, din februarie 1881, procuror la Târgoviște, carieră juridică pe care o abandonează în iulie 1881, stabilindu-se la București, unde începe colaborarea la „Literatorul” lui Macedonski și „România liberă”, ziar condus de D. August Laurian, făcându-se cunoscut prin seria de foiletoane „De las palabras” semnate cu pseudonimul Don Padil.

Din timpul studiilor universitare a fost atras de literatură, urmând cursuri în acest domeniu, aprofundând operele marilor romantici francezi Hugo, Musset, Lamartine. Din martie 1882 face parte din redacția ziarului „România liberă”, iar din 1883 este primit la Junimea, unde îi întâlnește pe Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, I. L. Caragiale. Din 1884 începe colaborarea la prestigioasa revistă junimistă „Convorbiri literare”. În urma participării la campania antidinastică în paginile revistei „L'Indépendance roumaine”, își pierde șansele de reușită în cariera politică și intră în diplomație. Din 1888 este secretar de legație la Roma, după ce câțiva ani (1885-1888) făcuse un stagiul la Ministerul de Externe, post ocupat în urma unui concurs. Este secretar de legație la Roma

până în 1906, cu două mici întreruperi, interval în care este tot secretar de legăție la Atena (1 iunie 1892) și la Bruxelles (1 oct. 1896). Acești ani reprezintă maturitatea omului, diplomatului și a scriitorului, căci acum scrie patru romane din ciclul Comăneștenilor.

În 1890 se căsătorește cu Henriette Allievi, fiica unui senator italian, cu care va avea trei copii: Henriette, Alexandru Duiliu - scriitor și diplomat și Lascăr. În 1906 se întoarce în țară, unde scriitorul dispare sub masca plină de morgă aristocratică a demnitarului de stat, căci este, pe rând, secretar general în Ministerul de Externe, membru în Comisia Europeană a Dunării, deputat, ministru de Externe, președinte al Camerei Deputaților. În 1916 este președinte al Societății Scriitorilor Români, iar din 1908 este membru al Academiei, al cărei vicepreședinte devine în 1918.

Mai vechea sa megalomanie culminează cu atacurile îndreptate, în discursul de recepție în Academie, împotriva lui G. Coșbuc și O. Goga. Sub imperiul marelui său orgoliu, D. Zamfirescu confundă în mod eronat creația unor mari scriitori cu tezismul și falsitatea idilică specifice numai unei anumite literaturi din epocă, aceea cunoscută sub denumirea curentului Sămănătorism.

O altă gravă greșală comisă de scriitor este minimalizarea rolului și locului poeziei populare în dezvoltarea literaturii și culturii, gest care atrage și provoacă polemici virulente, unele chiar cu foști prieteni. Titu Maiorescu, pe atunci primministru, îl acuză de antipatriotism și-l disponibilizează din funcțiile ocupate. Este reabilitat și-și reia cariera politică, dar, pe neașteptate, în timpul unei excursii la Agapia, moare în ziua de 3 iunie 1922, fiind înmormântat la Focșani.

Duiliu Zamfirescu a debutat ca poet. Primele încercări ocazionale îi apar în „Ghimpele” (1877) și „Resboiul” (1876). Începutul popularității sale îl constituie elogiile lui Al. Macedonski la publicarea în februarie 1880 a poemului romantic „Levante și Calavryta”, în „Literatorul”. În același an începe colaborarea cu ziarul „România liberă” cu nuvela „O pagină din viața lui Johann Strauss”, colaborare ce va dura până în toamna anului 1884. Aici publică schițe și nuvele romantice, o suită de „Tipuri și portrete” (care-i relevă talentul de „fiziologist”), însemnări de critică literară, cronici muzicale și plastice.

Între 1882-1884 apar foiletoanele „De las palabras”, crochiuri satirice scrise cu vervă polemică, portrete ale unor oameni politici sau de cultură, ce se constituie în imaginea unei epoci (acelei epoci). Din 1884 colaborează la „Convorbiri literare”, în care își publică majoritatea creației (cu excepția romanelor „În fața vieții” și „Îndreptări”): poezii, însemnări de critică literară, traduceri și încercări dramatice. A mai publicat în „Familia”, „Ateneul român”, „Literatură și artă română”, „Revista literară”, „Luceafărul”, „Noua revistă română”, „Revista idealistă”, „Ramuri”, „Flacăra”, „Îndreptarea”, în paginile cărora a semnat (după moda timpului) cu mai multe pseudonime: Don Asturio, Decor, Discerniu, Don Lorenzo, Duna, Rienzi, Saint-Simon, Un diplomat, Zodic, Fra-dell Sferza, Jehovah, Loredano, Micul Felice, Placido.

Duiliu Zamfirescu este creatorul unei opere variate: poezie lirică și epică, nuvele și romane, teatru. În 1883, D. Zamfirescu a publicat volumul „Fără titlu” care cuprindea versurile din anii începuturilor literare și nuvele. În 1894 publică „Alte orizonturi”, în 1897 „Imnuri păgâne”, în 1899 „Poezii nouă” și în 1919 „Pe Marea Neagră”. Lirica lui se definește printr-o sinteză specifică de clasicism dominant și elemente romantice. De asemenea, coexistă în poeziile sale influența eminesciană cu ecouri din pașoptiștii Alecsandri și Bolintineanu, precum și din lirica lui Macedonski și idilismul lui George Coșbuc; toate împletindu-se cu elementele unui lirism propriu - o viziune tonică asupra lumii, contemplația calmă, panteismul păgân, peisajul senin sub soarele verii și ușoara melancolie a ceea ce trece. Izvoarele poeziei duc spre Antichitatea latină și greacă, dar și către peisajul românesc și poezia populară. Poetul contemplă admirativ și nostalgic monumentele evului clasic, năzuiește către idealul de viață și de artă al vechii Elade, dar, în pasteluri, evocă natura românească plină de grație și expresivitate, astfel încât pastelurile lui D. Zamfirescu constituie un moment distinct în evoluția pastelului românesc de la V. Alecsandri la I. Pillat și A. Maniu.

Nota dominant descriptivă oscilând între peisajul filtrat printr-o subiectivitate discretă și lirismul obiectiv, apropiat de răceala parnasiană, plasticitatea și cizelarea desăvârșită a formei, muzicalitatea versurilor dau o notă distinctă poeziei sale.

Nuvelistica adunată în volumele „Novele” (1888), „Novele romane”, „Frica” (1895), „Furfanțo”

(1911), „O muză” (1922) evoluează de la romantismul începuturilor spre un realism de factură lirică și de rafinament artistic. Compoziția echilibrată, analiza stărilor interioare, accentul pus pe portret și peisaj, lirismul sunt câteva dintre trăsăturile acestor nuvele, în care apar inadaptabilii și singuraticii stăpâniți de automatisme și manii sau familia de slujbași apăsați de orizontul limitat al orașului de provincie, alături de tipul parvenitului.

Duiliu Zamfirescu s-a impus, în primul rând, ca romancier. Primele realizări au fost în 1884, „În fața vieții”, și în 1895, „Lume nouă și lume veche”, dar consacrarea i-a fost adusă de ciclul Comăneștenilor, alcătuit din cinci romane: „Viața la țară” (1893); „În război” (1902); „Tănase Scatiu” (1907); „Îndreptări” (1908); „Anna sau ceea ce nu se poate” (1911).

În primul volum este înfățișată clasa boierească prin câteva familii, printre care aceea a Comăneștenilor, adică „rasa câtorva familii pământene, care s-au strecurat prin negura fanariotă”. Această clasă are toate virtuțile: iubire de țărani, de părinți, gingășie în dragoste, lealitate în purtări. În „Tănase Scatiu” se constată strecurarea în clasa boierească ruinată a moșicului arendaș, a omului brutal și rău. Romanul al treilea, „În război”, înfățișează o boierime slăbită din cauza împerecherii cu elemente impure. Comăneștenii, Mileștii, urmașii boierimii adevărate, sunt frivoli, dezaxați. În bătălie, însă, se manifestă vechile lor virtuți strămoșești, astfel încât un Comăneșteanu sau un Milescu sfârșesc glorios pe câmpul de luptă. După război rasa apare și mai anemiată, degenerată. Firesc ar fi ca seria să se încheie. Acum însă apare idealistul, educatorul „Îndreptări” nu mai este un roman determinist prin cauzalitate cauzală, ci prin cauzalitate finală. Urmașul Comăneștenilor, al boierimii din țara liberă, se căsătorește cu fata unui preot ardelean. Scrierea se întoarce către simbol. Românimea degenerată de dincoace nu se va regenera decât îmborsându-se cu sânge curat transilvan. „Anna”, ultimul roman din ciclu, continuă dezvoltarea acestui simbol, ceea ce l-a determinat pe G. Călinescu să considere acest ultim volum „pueril, lipsit aproape de orice valoare literară”.

În teatru, D. Zamfirescu s-a revelat drept un autor care a promis mult, dar a realizat puțin teatru valoros, căci amestecă poezie, reflecții filosofice, dialog nervos, finețe, umor cu veleități de cinism și chiar vulgarități. A scris comedia într-un act „O amică”, o comedie în trei acte: „Lumina nouă”, a tradus din opera lui Leopardi, Carducci, Th. Gautier, V. Hugo. După opinia lui G. Călinescu: „Duiliu Zamfirescu, în finețea unor analize, în crearea atmosferei mondene, în sobrietatea stilistică, în intuițiile legate de tehnica romanului, rămâne, în cuprinsul strict al literaturii române, un strălucit precursor”.

Întreaga lui creație a fost citită și comentată amplu de prestigioase nume ale istoriei și criticii literare naționale: Al. Macedonski, C. D. Gherea, E. Lovinescu, H. Sanielevici, G. Ibrăileanu, N. Petrașcu, M. Dragomirescu, G. Călinescu, Ș. Cioculescu, I. Pillat, Camil Petrescu, L. Predescu, T. Vianu, I. Breazu, I. Negoitescu, Al. Săndulescu, M. Zăciu, L. Petrescu, I. Rotaru, M. Gafița, N. Manolescu, Em. Bucuța, Vl. Străinu, Lelia Ionescu, Stăncuța Crețu, S. C. Nicolescu, Dan Cristea,

Mircea Vaida.

FLOAREA NECȘOIU

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*